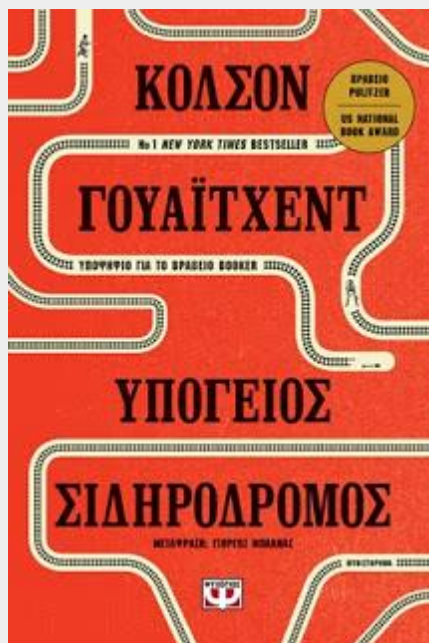

"Υπόγειος Σιδηρόδρομος", Κόλσον Γουάιτχεντ

20 Απριλίου

Ξεσπάστε ο ένας πάνω στον άλλο, αν δεν μπορείτε να ξεσπάσετε πάνω σ' αυτούς που το αξίζουν.

(σελ.47)

Ο Νεοϋορκέζος Κόλσον Γουάιτχεντ απέσπασε για το μυθιστόρημά του "Υπόγειος Σιδηρόδρομος" το βραβείο Pulitzer του 2017 και το National Book Award του 2016 - βραβεία με διεθνή αντίκτυπο, από τα λίγα των οποίων το κύρος δεν έχει πληγεί από κακό παρασκήνιο-, και αξίζει να ειπωθεί ότι τέτοια διπλή βράβευση είχε να γίνει από τότε που η υπέροχη Αννι Πρου με το "The Shipping News" πήρε το National Book Award-Fiction το 1993 και το Pulitzer Prize-Fiction το 1994.

Διαβάζοντας τον διπλοβραβευμένο "Υπόγειο Σιδηρόδρομο", που κυκλοφόρησε στην Ελλάδα από τις εκδόσεις Ψυχογιός σε μετάφραση του Γιώργου Μπλάνα, ο αναγνώστης -ειδικά εκείνος που γνωρίζει και αγαπά το έργο της Τόνι Μόρρισον-, θα ανακαλύψει και στον πολύ νεότερο Κόλσον Γουάιτχεντ την αποτύπωση μιας συγκλονιστικής πτυχής της καταπίεσης του μαύρου πληθυσμού των ΗΠΑ που η

σπουδαία συγγραφέας με τη μαγική της πένα έχει κατ' επανάληψη τονίσει: η στυγνή εκμετάλλευση των μαύρων γίνεται κυρίως από τους λευκούς ,πράγματι,αλλά παράλληλα γεννιέται και συντηρείται μια πολυεπίπεδη ανισότητα και εξ αυτής αρχίζει (δίχως να έχει τελειώσει ουσιαστικά μέχρι σήμερα) η εκμετάλλευση των μαύρων από μαύρους και πριν και μετά τη δουλεία. Πρόκειται για μια θλιβερή και ιστορικά βεβαιωμένη αλήθεια που η μη ωραιοποίησή της αν και δεν εκπλήσσει τον αναγνώστη οπωσδήποτε του προκαλεί πολλά ερωτήματα για τη σκοτεινιά της ανθρώπινης ψυχής.Η Μόρρισον, μεγάλη ομολογουμένως μαστόρισσα του λόγου,με γλωσσική και μυθοπλαστική ευρηματικότητα που ξεπέρασε δίκαια τα σύνορα της εθνικής της κουλτούρας αναδεικνύει στην εργογραφία της με τρόπο που κόβει την ανάσα όλη αυτή την πολυπρισματική ρατσιστική και απάνθρωπη παραφροσύνη της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο.Δείχνει με τρόπο ευθύ και καταγγέλλοντας συνάμα πώς ο σπόρος της μοχθηρότητας βρίσκει έδαφος εκεί που κανείς λογικός νους δεν θα το περίμενε,ανάμεσα στους βασανισμένους,και μεγαλώνει ασύμμετρα και χαστικά και απλώνει δηλητηριώδεις ρίζες και κλαδιά φαρμακερά εμποδίζοντας το δέντρο της ελευθερίας να μεγαλώσει σωστά και να στραφεί στο φως.

Η κάθετη άσκηση εξουσίας/κυριαρχίας από τον μαύρο που υπηρετεί τον λευκό και υφίσταται/αντέχει την αδικία απ' αυτόν μα ξεσπάει με αληθινή πολλές φορές μανία στον αδύναμο της φυλής ή της ίδιας του της οικογένειας-ενώ τα μαρτύρια για όλους τους δεν έχουν όρια-,είναι ένα τραγικό φαινόμενο που δεν εξηγείται εύκολα.Η κάθετη και οριζόντια ανεξέλεγκτη διαστρωμάτωση και τελικά διαιώνιση της καταπίεσης και της εκμετάλλευσης γίνεται με μια τρομαχτική ένταση,νοσηρά,άθλια,ανεξάρτητα από το χρώμα του δέρματος,το συγγενικό αίμα ή κάποιο άλλο στοιχείο σύνδεσης που να θεωρείται ισχυρό, καταργώντας την καθολικότητα της αλληλεγγύης που ο μέσος αναγνώστης του 21ου μπορεί να έχει στο μυαλό του σαν δεδομένη ως συνθήκη επιβίωσης στις άγριες εποχές της υποδούλωσης του μαύρου ανθρώπου από τον λευκό.Αλίμονο,όχι.Ο διάβολος εύρισκε(και πάντα βρίσκει τελικά) τρόπο να ταΐσει και μάλιστα να χορτάσει καλά τη διαιρετική και διαστροφική του μανία ακόμα και ανάμεσα στα θύματα της ίδιας ακριβώς κτηνωδίας.

Στον "Υπόγειο Σιδηρόδρομο" ο Γουάιτχεντ εξιστορεί με ωραία και εύληπτη γραμμική αφήγηση και λιτό,δραματικό διηγητικό τόνο διανθισμένο με λεπτή ειρωνεία τη ζωή της

Κόρα στον αμερικάνικο Νότο πριν και μετά την απόδρασή της από τη φυτεία του μικρόψυχου λευκού αφέντη Τέρανς Ράνταλ, έναν τόπο μαρτυρίου στον οποίο δεκάδες άνθρωποι ζουν μέρες και νύχτες σωματικής και ψυχικής εξόντωσης και ανείπωτου τρόμου την περίοδο της δουλείας στις ΗΠΑ. Η 16χρονη Κόρα αποπειράται να ξεφύγει ακολουθώντας ένα δαιδαλώδες υπόγειο σύστημα σηράγγων που η ύπαρξή του αυτή καθαυτή και οι ιστορίες απόδρασης που ευοδώθηκαν ή και όχι έχουν γίνει θρύλος, περνάνε από στόμα σε στόμα στους σκλαβωμένους εργάτες των φυτειών και των αρχοντικών -όπου τους εκμεταλλεύονται, όπως ειπώθηκε, όχι μονάχα οι λευκοί κύριοί τους μα και οι άνθρωποι της ίδιας τους της ράτσας, έστω κι αν αυτή η εκμετάλλευση δεν έχει την ίδια άγραφη νομιμοποίηση και είναι περισσότερο αντιμετωπίσιμες οι συνέπειές της-, και τους εμφυσούν την ύστατη που μπορούν να έχουν ελπίδα.

Ελεύθεροι μαύροι κατέδιδαν τους Αφρικανούς αδελφούς και αδελφές τους, συγκρίνοντας τις περιγραφές των φυγάδων στις εφημερίδες με τα μουλωχτά πλάσματα που τριγύριζαν κλεφτά κοντά στις εκκλησίες των εγχρώμων, τα σαλούν και τις αίθουσες συνελεύσεων των κοινοτήτων. Ο Μπάρρι είναι ένας εύσωμος γεροδεμένος τύπος γύρω στο ένα κι εδβομήντα, με διαπεραστικά μικρά μάτια και θρασύ ύφος. Η Χέιστι είναι σε προχωρημένη εγκυμοσύνη και εικάζεται ότι έφυγε με τη βοήθεια κάποιου που τη μετέφερε, καθώς δεν θα μπορούσε να αντέξει στην κόπωση του ταξιδιού. Ο Μπάρρι κατέρρευσε μ' ένα σιγανό κλαυούρισμα. Η Χέιστι και το μωρό της έκλαιγαν σ' όλο τον δρόμο προς τη Σάρλοτ.

(απόσπασμα σελίδα 114)

Άραγε θα τα καταφέρει η εύθραυστη έφηβη (ή που μοιάζει εύθραυστη) Κόρα, πώς, με ποιο τίμημα; Και το τίμημα θα το πληρώσει μόνο στον τρελό και γεμάτο μίσος -και απαξίωση γενικότερα για τη ζωή-, λευκό διώκτη της, τον βαθιά εκδικητικό Άρνολντ Ρίτζγουεϊ, έναν απόλυτα αδίστακτο και κακό άνθρωπο που το κυνήγι άμοιρων φυγάδων είναι ο μόνος σκοπός της χυδαίας του ζωής; Οι σκέψεις του Ρίτζγουεϊ που κανενός ανθρώπινου πλάσματος η δυστυχία δεν τον αγγίζει, προκαλούν οργή και μαζί αηδία και δέος για την κατάντια του ανθρώπου και το πόσο χαμηλά μπορεί να πέσει και αξίζει να κοιτάξουμε καλά γύρω μας γιατί θα δούμε ότι οι Ρίτζγουεϊ -παραλλαγές λακέδων

που κάνουν τη βρώμικη δουλειά για λογαριασμό των αχόρταγων πλούσιων κάθε εποχής και συγκυρίας-,είναι πάντα εδώ,ξαμολημένοι φονιάδες αθώων παιδιών και φτωχών καταπιεσμένων ανθρώπων από τη Συρία όπου μαίνεται ένας ακόμα αδυσώπητος πόλεμος των δυνατών μέχρι το πάμπτωχο Μπαγκλαντές που η παιδική εργασία τιμάται ένα πιατάκι ρύζι.Βλέπετε ο περιλάλητος ουμανισμός και διαφωτισμός μας δεν φτάνει, δεν περισσεύει καλά καλά ούτε για μας πια που τους επινοήσαμε και καμαρώνουμε,δεν φτάνει ούτε καν για την παινεμένη Ελλάδα των αρχαίων σοφών που τόσο αγαπά να θαυμάζει για να βλέπει σαν σε καθρέφτη την καλή της πλευρά-γιατί έχει καλή πλευρά-,η Δύση της μιας και της άλλης άκρης του Ατλαντικού.

Το μυθιστόρημα του Γουάιτχεντ είναι σοφά χωρισμένο σε δώδεκα ενότητες άνισες ως προς την έκτασή τους σε σελίδες (προσωπικά δεν θα μιλούσα για κεφάλαια) που καθεμία τους επιφυλάσσει και μια διαφορετική έκπληξη στον αναγνώστη είτε με την μορφή της ανατροπής μιας κατάστασης είτε με την πύκνωση του δραματικού λόγου καθώς αυτός εστιάζει σε μια πτυχή του κύριου γεγονότος που εξιστορείται -της φυγής της Κόρας-,και το οποίο τις περισσότερες φορές η δεινή πένα του συγγραφέα το μετατρέπει -χωρίς να χαρίζεται σε κανέναν,δίχως να αφαιρεί τίποτα από το ύστατο απομεινάρι υπερηφάνειας και αξιοπρέπειας που καταφέρνουν μέσα στις αντιξοότητες να έχουν οι θετικοί ήρωές του μα και δίχως να προτάσσει ένα εύκολο λεκτικό μίσος που απλά θα έτερπε,ίσως,τον σοκαρισμένο αναγνώστη-,να το μετασχηματίζει λοιπόν σε εικόνες που διαδέχονται η μια την άλλη και κάνουν τον αναγνώστη του 2000 να βλέπει,να ακούει,να ζει,να το νιώθει δίπλα του να κυλά σαν ένα θολό ποτάμι το αίμα των παιδιών της Αφρικής ψιθυρίζοντας στο ορμητικό του διάβα αμέτρητες μικρές και μεγάλες ιστορίες θυσίας που δεν πρέπει να ξεχαστούν ποτέ.

Αυτές πιο κάτω είναι οι ενότητες τιτλοφορημένες σοφά και μαζί απλά με τα ονόματα των τόπων όπου κινούνται οι χαρακτήρες ή των προσώπων (με κόκκινο χρώμα σαν το αίμα τους)που άλλος πιο έντονα άλλος λιγότερο οδυνηρά συνθέτουν,στην εκδοχή του Γουάιτχεντ,ένα μόνον από τα άπειρα επί μέρους μωσαϊκά της ατέρμονης, παράλογης περιπέτειας που έζησαν επί αιώνες οι μαύροι ως δούλοι.

Τζόρτζα

Ριτζγουεϊ

Νότια

Καρολίνα

Στίβενς

Βόρεια

Καρολίνα

Έθελ

Τενεσί

Σίζαρ

Ιντιάνα

Μέιμπελ

Ο Βορράς

Ο Κόλσον Γουάιτχεντ με τον "Υπόγειο Σιδηρόδρομο" βαδίζοντας στα ισχυρά λογοτεχνικά χνάρια της μεγάλης Μόρρισον, δίχως να τη μιμείται, αναπτύσσει τη δική του ευρηματική και συγκινητική μυθοπλασία για τη θυσία γενιών και γενιών μαύρων στον βωμό του κέρδους αλλά και την πολλαπλή εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο ανεξάρτητα από το χρώμα, τον τόπο καταγωγής, τη φυλή. Συγγραφέας στιβαρός, σοβαρός, με διεισδυτική, ουμανιστική ματιά, ευλογημένος με δεινή πένα και καθαρή σκέψη ο Κόλσον Γουάιτχεντ αφηγείται μια μελανή φάση της Ιστορίας με τσαγανό και λέει τα πράγματα/πικρές αλήθειες με τόνομά τους τιμώντας με την εντιμότητά του αυτή το σύγχρονο ιστορικό μυθιστόρημα. Αξίζει να του δώσουμε τον αναγνωστικό μας χρόνο και ό,τι μπορούμε από τη πολυδιασπασμένη (με τόσα τραγικά που συμβαίνουν γύρω μας) συναισθηματική μας προσοχή.

<http://www.oprah.com/search.html?q=colson>

Ενδιαφέροντες σύνδεσμοι:

<https://www.theguardian.com/books/2017/jul/07/colson-whitehead-underground-railroad>

<https://www.theguardian.com/books/2016/oct/09/the-underground-railroad-colson-whitehead-revie-luminous-furious-wildly-inventive>